

ELISABETA a II-a

≈ ȘI GHIDUL EI DE VIAȚĂ ≈

Compilat de Karen Dolby

Queen Elizabeth II's Guide to Life
Copyright © Michael O'Mara Books Limited

Copyright © 2022 Editura For You

Toate drepturile asupra versiunii în limba română aparțin Editurii For You.
Reproducerea integrală sau parțială, sub orice formă, a textului din această carte este posibilă numai cu acordul prealabil al Editurii For You.

Redactare: Ana-Maria Datcu
Tehnoredactare: Anca Șerbu
Design copertă: Stelian Bigan

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Elisabeta a II-a și ghidul ei de viață / compilat de Karen Dolby; trad. din lb. engleză de Liliana Burghină. - București : For You, 2023

ISBN 978-606-639-546-5

I. Dolby, Karen (antolog.)

II. Burghină, Liliana (trad.)

929

Traducere din limba engleză
de Liliana Burghină

de învățare abruptă pentru prințesa modestă în mod natural și mai degrabă timidă, a cărei ambiție timpurie a fost „să se mărite cu un fermier“ și să aibă „o mulțime de vaci, cai și copii“. În ciuda vârstei fragede, oameni de stat mai în vârstă, precum Winston Churchill și Harold Macmillan, au fost impresionați de echilibrul și încrederea ei în sine. Avea o memorie bună și atenție la detalii. Învăța repede. Sir Alan „Tommy“ Lascelles, primul ei secretar particular după ce a devenit regină, spunea odată: „Oamenii nu-și vor da seama decât după ani de zile cât de inteligentă este. [...] În cele din urmă, va deveni un fapt acceptat la nivel național.“

În timpul lungii sale domnii de 70 de ani, țara și lumea s-au schimbat fundamental. Regina Elisabeta a II-a a rămas o constantă. Ea a comentat odată: „Sunt ultimul bastion al standardelor.“ Dar ea a trebuit să învețe și cum să navigheze în noua ordine, să îmbrățișeze tot ce este mai bun din modernitate, menținând în același timp „princiipiile fundamentale“ și „idealurile fără vârstă“.

Regina s-a aflat într-o poziție unică. Sub conducerea sa, monarhia s-a adaptat și a evoluat. Elisabeta a II-a și-a moștenit titlul și rolul atunci când Marea Britanie era încă sub influența raționalizării și austerității de după război. Acum, în noul mileniu, ea a fost activă până la finalul vieții, la 96 de ani, ca femeie de carieră și unul dintre cei mai ușor de recunoscut lideri mondiali.

„Directă“, „curajoasă“, „pragmatică“, „formidabilă“ și „demnă“ sunt doar câteva dintre adjectivele cel mai des folosite pentru a o descrie. Zâmbetul larg și ochii scilpitori sugerează, de asemenea, un simț ascuțit al umorului, calitate rezervată cel mai adesea familiei și prietenilor, dar din ce în ce mai evidentă în public. Cartea de față analizează trăsăturile de caracter și valorile care i-au influențat Elisabetei a II-a abordarea asupra vieții, precum și evenimentele și relațiile care au contribuit la modelarea domniei sale.

Sentimentul datoriei

În 6 februarie 1952, prințesa Elisabeta, în vârstă de 25 de ani, a devenit regină la moartea tatălui său, regele George al VI-lea. Deși sănătatea acestuia se agravase constant, decesul lui, la doar 56 de ani, a luat țara prin surprindere. Cu șase zile mai devreme, el îi salutase pe fiica lui și pe soțul acesteia pe aeroportul din Londra (cunoscut mai târziu sub numele de Heathrow). Cei doi îl înlocuiau într-un turneu regal planificat de mult timp în Africa de Est, Australia și Noua Zeelandă.

Cuplul regal a mers mai întâi în Kenya și a stat la Sagana Lodge, la nord de Nairobi, un cadou de nuntă pentru cuplul regal din partea poporului kenyan. Au stat o noapte la Treetops, o casă mare în copac construită într-un smochin uriaș în Parcul Național Aberdare, unde au petrecut o după-amiază și o seară memorabile urmărind animalele sălbatice din acel loc privilegiat. Regele a murit în timpul șederii lor aici, la Treetops, dar noua regină nu avea să primească vestea decât a doua zi, la Sagana Lodge.

Prințul Philip a fost anunțat primul și el a fost cel care i-a dat vestea soției sale. Mai târziu, Lady Pamela Mountbatten, verișoara ei, a mers să o consoleze: „În felul ei extraordinar, cu care ne-am obișnuit, [...] se gândea la ceea ce trebuiau să facă toți ceilalți. În mod tipic, ea a spus: «Oh, mulțumesc. Dar îmi pare atât de rău că asta înseamnă că trebuie să ne întoarcem în Anglia și că dă peste cap planurile tuturor.»“

Una dintre primele întrebări ridicate după moartea regelui a fost legată de numele pe care noua regină dorea să îl folosească, ceea ce nu este o întrebare atât de ciudată atunci când ești membru al familiei regale. Într-adevăr, prenumele tatălui ei a fost Albert – familia și prietenii îi spuneau în general Bertie –, iar George era de fapt al pătrulea nume al acestuia.

Înainte ca grupul regal să părăsească Kenya, secretarul ei particular, Martin Charteris, a întrebat: „Cum o să vă numiți?” Elizabeth a răspuns imediat: „Numele meu, desigur. Ce altceva?” S-a convenit ca ea să devină regina Elisabeta a II-a, urmând-o pe regina Elisabeta I, din dinastia Tudor, și pentru a o deosebi de regina-mamă Elisabeta.

O nouă epocă elisabetană

La doar o săptămână după plecarea din Marea Britanie, noua regină a sosit din nou pe aeroportul din Londra, în seara zilei de 7 februarie. Cuplul trist a fost întâmpinat la coborârea din avion de prim-ministrul Winston Churchill, de ministrul de Externe Anthony Eden, de liderul opoziției Clement Attlee și de alți politicieni de rang înalt.

Mai târziu, la Clarence House, bunica sa, regina Maria, în vârstă de 84 de ani, i-a făcut o reverență și i-a sărutat mâna, într-o inversare a rolurilor lor obișnuite, deși regina văduvă nu s-a putut abține să nu adauge: „Lilibet, fustele tale sunt mult prea scurte pentru doliu.”

A doua zi, regina Elisabeta a II-a a ținut primul său Consiliu Privat la Palatul St James, în cadrul căruia și-a citit Declarația de Accedere:

Prin moartea subită a dragului meu tată, sunt chemată să-mi asum îndatoririle și responsabilitățile suveranității. [...] Inima mea este prea plină azi pentru a vă spune mai mult decât că voi lucra întotdeauna, așa cum a făcut tatăl meu pe tot parcursul domniei sale, pentru a susține guvernarea constituțională și pentru a promova fericirea și prosperitatea popoarelor mele. [...]. Mă rog ca Dumnezeu să mă ajute să mă achit cu demnitate de această sarcină grea care mi-a fost încredințată atât de devreme în viață.

În privat, Regina Mamă i-a scris reginei Maria: „Nu pot suporta să mă gândesc ca Lilibet, atât de tânără, să poarte o asemenea povară.”

Nu a fost singura care și-a făcut griji în legătură cu tinerețea reginei. Primul ministru nu o cunoștea pe noua regină și s-a temut că aceasta era doar o copilă. Dar Churchill și-a dat seama curând că o subestimase pe tânăra monarhă. Potrivit lui Martin Charteris, „a fost impresionat de ea. Era conștiincioasă, era bine informată și foarte serioasă. La câteva zile de la Accederea ei, primea prim-miniștri și președinți, ambasadori și înalți comisari [...] și o făcea impecabil”.

Patruzeci de ani mai târziu, privind înapoi la această perioadă din viața ei, regina reflecta: „Totul a fost foarte brusc... Să te apuci imediat de lucru și să faci cea mai bună treabă pe care o poți face. Este vorba despre a te maturiza în ceva ce te-ai obișnuit să faci și de a accepta faptul că ai ajuns aici și că aceasta este soarta ta, deoarece eu cred că este importantă continuitatea.”

Deși a devenit regină în momentul decesului tatălui ei, Elisabeta nu a fost încoronată sau investită cu însemnele suveranității până la încoronarea oficială de la Westminster Abbey. Această ceremonie oficială are loc de obicei la câteva luni după moartea monarhului precedent, pentru a permite o perioadă de doliu, dar în acest caz s-a decis să se amâne evenimentul cu 16 luni ca să se asigure suficient timp pentru pregătirile elaborate.

Westminster Abbey a fost închisă pentru public de la 1 ianuarie 1953 și, în următoarele cinci luni, clădirea a fost adaptată pentru a găzdui mii de invitați, dar și camere de televiziune, deoarece se luase decizia de a filma slujba, cu excepția ungerii. John Brooke-Little, care a făcut parte din personalul de încoronare al Contelui Mareșal, a explicat: „Erau foarte multe de făcut, pentru că, la urma urmei, de la Regina Ana nu mai avusese loc o încoronare a unui suveran căsătorit. Nu existau prea multe precedente. [...] Trebuia să ne confruntăm cu lucruri precum televiziunea, iar întreaga Abație a trebuit să fie transformată într-un fel de teatru.“

În 2 iunie 1953, peste 8000 de invitați s-au înghesuit în Westminster Abbey pentru încoronare, în timp ce, dintre cei 36 de milioane de locuitori ai Marii Britanii, se estimează că 27 de milioane de oameni au urmărit ceremonia la televizor (în cele mai multe cazuri cumpărat special pentru această ocazie), iar alte 11 milioane au ascultat transmisia radiofonică. Ceremonia a fost urmărită și ascultată de alte milioane de oameni din întreaga lume. *The Times* raporta: „Apoi a venit regina, o figură tânără și grațioasă, cu mâinile împreunate nemișcate în fața ei și cu un zâmbet de acceptare

a omagiului primit prin reverențe și plecăciuni. A mers lent și cu pas ușor, cu capul ridicat, și s-a îndreptat, regina completă, către consacrarea ei.“

Mai târziu, după ritualurile pompoase și ceremonii, la Palatul Buckingham s-a simțit o mare ușurare. „Am alergat toate pe coridor și ne-am așezat împreună pe o canapea“, a declarat Anne Glenconner, una dintre cele șase Domnișoare de Onoare ale Încoronării special alese, amintindu-și de atmosfera relaxată. „Regina a spus: «Oh, a fost minunat. Nimic nu a mers prost!» Am râs toate.“

Afară, ziua se încheia cu focuri de artificii și dansuri pe străzi. La radio s-a transmis și un mesaj special din partea prim-ministrului Winston Churchill: „Am avut o zi pe care cei mai în vârstă dintre noi sunt mândri că au trăit să o vadă și pe care cei mai tineri și-o vor aminti toată viața.“

Seara, regina proaspăt încoronată a ținut un discurs pe undele radio în care a făcut o serie de promisiuni poporului britanic: „Mă angajez cu sinceritate în serviciul vostru, așa cum mulți dintre voi sunteți angajați în serviciul meu. De-a lungul întregii mele vieți și din toată inima mă voi strădui să fiu demn de încrederea voastră.“

Un angajament pe viață

La începutul domniei sale, tânăra Elisabeta i-a mărturisit Decanului din Windsor: „Tatăl meu mi-a spus să nu

uit niciodată că, orice aş spune sau aş face de faţă cu cineva, acesta va ţine totul minte.” Chiar şi în calitate de prinţesă, era conştientă de datoria ei şi era hotărâtă să se achite de ea cât mai bine posibil. Ştia că angajamentul ei era cu normă întreagă, o slujbă pe viaţă. Dacă avea nevoie să i se reamintească, însăşi versiunea completă a titlului ei era mai mult decât suficientă pentru a-i arăta înălţimea standardelor la care trebuia să se ridice: „Majestatea Sa Elisabeta a II-a, prin harul lui Dumnezeu, Regină a Regatului Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord şi a celorlalte regate şi teritorii ale sale, Conducătoare a Commonwealth-ului, Apărătoare a Credinţei“.

La Slujba de Mulţumire ținută la Catedrala St Paul pentru a-și marca Jubileul de Argint, în iunie 1977, regina a reafirmat una dintre promisiunile făcute în tinerețe: „Când aveam 21 de ani, mi-am dedicat viața slujirii poporului nostru și am cerut ajutorul lui Dumnezeu pentru a-mi îndeplini acest jurământ. Deși am făcut acest jurământ în zilele tinereții mele, când nu aveam încă multă experiență, nu regret și nici nu retractez niciun cuvânt din el.“

Când a fost întrebat care este cea mai impresionantă persoană pe care a întâlnit-o vreodată, Sir John Key, fost prim-ministru al Noii Zeelande, nu a ezitat să răspundă: „Regina.“ Motivul său? „Ceea ce vezi este ceea ce primești. Și este și o muncitoare neobosită. Când ești prim-ministru, lucrezi ore îngrozitoare, dar ești ales pentru asta. Când programul ți se termină, se termină cu adevărat... Pentru regină, este o viață întreagă de dedicare. Este o viață întreagă de slujire.“

Reflectând asupra rolului reginei, un vechi prieten a comentat: „Ea nu este niciodată, știi... nu este Regina.“

Înțelepciune de bunică

Regina Maria a jucat un rol crucial în educația ambelor nepoate, ducându-le pe Elizabeth și pe sora ei mai mică, Margaret, în vizite culturale la muzee și galerii. Le-a sugerat materiale de lectură mai dificile și le-a încurajat pe tinerele prințese să învețe pe de rost poezii ca „minunat antrenament al memoriei“. Acest lucru i-a fost de folos Elisabetei de-a lungul vieții. Prințesa Margareta a mărturisit mai târziu că bunica lor severă și formală i se părea „absolut terifiantă“ și s-a opus insistenței acesteia asupra protocolului regal strict, ceea ce însemna că prințesele trebuiau să facă reverențe în fața bunicii lor de fiecare dată când o întâlneau.

Deborah Mitford, Ducesă de Devonshire, își amintea că „regina Maria purta diademele ca și cum ar fi purtat o tocă, parcă făceau parte din ființa ei“. Într-adevăr, regina Maria purta diademă în fiecare seară la cină, chiar dacă la masă nu erau invitați din exterior.

Prințesa Margareta o considera dificilă pe bunica lor, dar Elisabeta i-a luat lecțiile în serios. Regina Maria a fost cea care a sugerat că este inadecvat ca un suveran să zâmbească în public și care a făcut o virtute din ascunderea emoțiilor. Deși tradiționalistă într-un mod extrem, regina-mamă era

surprinzător de deschisă la teorii și idei noi și era pasionată de istorie, pasiuni pe care i le-a transmis Elisabetei, care era inteligentă, echilibrată și dornică să învețe.

„Istoria este la fel de importantă pentru acești copii ca și aritmetica“, instruit-o regina Maria pe Marion Crawford, guvernanta prințeselor. „Ele nu sunt ca ceilalți copii.“ Cu toate acestea, când tânăra Elizabeth s-a referit la „toți oamenii care vor aștepta afară să ne vadă“ la un concert la care participau, bunica ei a aranjat ca ea să fie dusă direct acasă drept pedeapsă pentru aparenta ei infatuare, subliniind că datoria trebuie să fie întotdeauna pe primul loc. Regina Maria va găsi în nepoata ei și moștenitoarea tronului o persoană la fel de harnică, dedicată și concentrată ca și ea.

Regina Maria nu a avut niciodată îndoieli cu privire la capacitățile nepoatei sale mai mari, recunoscându-i caracterul loial, neclintit și natura liniștită și hotărâtă, dându-și seama că exteriorul calm ascunde angajamentul ferm al unei persoane care știe ce vrea. Acesta a fost aspectul care a convins-o pe regina Maria că prințesa Elisabeta este suficient de matură la vârsta de 20 de ani pentru a lua o decizie cu privire la bărbatul cu care urma să se căsătorească: „Nu-și va da inima cu ușurință, dar, când o va face, va fi pentru totdeauna. Se întâmplă uneori ca cineva să se îndrăgostească devreme, iar dragostea să dureze pentru totdeauna. Elisabeta mi se pare genul acesta de fată. Știe întotdeauna ce vrea. Are ceva foarte ferm și hotărât în ea – ca tatăl ei.“

Partener pe viață

Prințesa Elisabeta s-a îndrăgostit de prințul Philip al Greciei, în vârstă de 18 ani, pe când ea avea doar 13 ani, iar el era un tânăr și foarte atrăgător cadet în Marină. Margaret Rhodes, verișoara ei, a scris: „Nu s-a uitat niciodată la altcineva.“ Cuplul s-a căsătorit opt ani mai târziu, în noiembrie 1947.

Elisabeta a găsit partenerul perfect în soțul și consortul ei. Prințul Philip i-a stat alături în fiecare ocazie importantă și fiecare vizită de stat, timp de aproape 70 de ani, îndeplinindu-și datoria cu mare demnitate până la ultimul său angajament public, în august 2017, și până la pensionarea ulterioară, la vârsta de 96 de ani.

La scurt timp după ce soția sa a devenit regină, prințul i-a explicat primului său secretar particular, Michael Parker: „Sarcina mea, prima, a doua și ultima, este să nu o dezamăgesc niciodată pe regină.“ La Încoronare, prințul a fost primul care și-a prezentat omagiul, promițând: „Eu, Philip, Duce de Edinburgh, devin vasalul tău pe viață și pe moarte.“ Iar de atunci a respectat neîncetat acest jurământ.

Când se apropia de împlinirea a 90 de ani de viață, prințul Philip a fost întrebat pentru ce i-ar plăcea să fie ținut minte. A rămas pe gânduri. Din punctul lui de vedere, își făcuse mereu datoria. „Mă îndoiesc că am reușit să fac ceva care să fie ținut minte.“

În decembrie 2000, el și-a comentat astfel rolul în fața jurnaliștilor americani, în cadrul unui prânz de presă la Londra: „Sunt, presupun, un pragmatic. Adică, dacă tot sunt aici, pot la fel de bine să-mi văd de treabă. Nu are rost să spun tot timpul «Ce-ar fi fost dacă». Nu poți să te frământezi toată viața invidiindu-i pe alții sau dorindu-ți să fi făcut altceva.“

La rândul ei, regina a omagiat acest simț al datoriei al soțului ei la un prânz organizat la Banqueting House, la Whitehall, pentru a marca aniversarea nunții lor de aur, în 20 noiembrie 1997: „Este o persoană care nu acceptă ușor complimentele, dar el a fost, pur și simplu, puterea și sprijinul meu în toți acești ani, iar eu, întreaga sa familie, această țară și multe alte țări îi datorăm o recunoștință mai mare decât ar dori el vreodată să pretindă sau decât am ști noi să-i oferim.“

O serie de îndatoriri regale

În fiecare zi, cu excepția Crăciunului și Paștelui, oriunde s-ar fi aflat în țară sau în lume, regina se ocupa de cutiile sale din piele roșie, de corespondență, care conțineau documente oficiale ale guvernului. În primii ani ai domniei sale, Sir Michael Adeane, cel de-al doilea Secretar Particular al reginei, a calculat că regina petrecea cel puțin trei ore în fiecare zi citind conștiincios ziarele, iar uneori lucra până seara târziu. Într-un weekend petrecut la niște prieteni, regina a explicat: „Trebuie să-mi fac cutiile. Dacă aș omite o dată una, nu aș mai reuși să o fac niciodată.“

De asemenea, regina a insistat să citească și corespondența din partea publicului, spunând că o vedea ca fiind „mai degrabă corespondență personală, căci oamenii îmi

scriu gândindu-se că voi deschide și voi citi eu însămi scrisorile lor“. Ele îi întregeau perspectiva și îi „dădeau o idee despre ceea ce îi îngrijorează pe oameni“.

La o ceremonie de investitură, regina a fost deosebit de impresionată de un soldat căruia îi înmâna o distincție pentru curaj. Când ea l-a laudat pentru curajul său, acesta a răspuns simplu: „A fost meritul antrenamentului.“ Reflec-tând asupra acestui lucru, ea a răspuns: „Am sentimentul că, în cele din urmă, probabil că antrenamentul este răspunsul la foarte multe lucruri. Poți face multe dacă ești antrenat corespunzător. Și sper că și eu am fost.“

În timpul unui turneu regal în Nigeria, în februarie 1956, regina și prințul Philip au vizitat leprozeria Oji River, de lângă Enugu, într-o perioadă în care toți cei care sufereau de lepră erau încă tratați ca niște proscrisi, chiar și aceia care se vindecaseră. Regina a ascultat discursuri și a dat mâna cu foști bolnavi, ceea ce a determinat-o pe jurnalista Barbara Ward să scrie: „Grația și compasiunea strălucesc prin spectacolul unei tinere regine care dă mâna cu leproșii nigerieni vindecați pentru a-i liniști pe sătenii timizi care nu cred în leac.“

Regina este membră a filialei Sandringham a Women's Institute încă din 1943 și, în ianuarie 2019, după ce a dezvelit placa centenară a filialei, a declarat: „În timp ce căutăm noi răspunsuri în epoca modernă, eu una prefer rețetele încercate și testate, cum ar fi să ne vorbim de bine unii pe

alii și să respectăm punctele de vedere diferite, să ne unim pentru a căuta un teren comun și să nu pierdem niciodată din vedere imaginea de ansamblu.“

Deasupra legii

Unele reguli pur și simplu nu se aplică în cazul unui monarh. Toți membrii familiei regale sunt scutiți de Legea privind libertatea de informare, dar regina a fost singura persoană din lume care nu avea nevoie de pașaport pentru a călători. Deoarece pașapoartele erau emise în numele ei, pur și simplu nu era necesar ca ea să aibă unul. De asemenea, nu avea nevoie nici de carte de identitate sau permis de conducere, avantaj aplicabil doar în cazul suveranului în exercițiu.

Deși legile țării erau valabile și pentru regină, aceasta nu permitea ca ea să fie urmărită penal: „Procedurile civile și penale nu pot fi inițiate împotriva suveranului ca persoană în temeiul legislației britanice.“ Practic, regina putea scăpa nepedepsită. Din fericire, nu a fost nevoie să i se reamintească faptul că o mare putere atrage după sine o mare responsabilitate, iar pe site-ul oficial al reginei se afirma: „Regina are grijă să se asigure că toate activitățile sale în calitate personală sunt desfășurate în strictă conformitate cu legea.“

Timpul pentru condus

Pe lângă faptul că nu era obligată să dețină un permis de conducere pentru a șofa, regina nu era obligată nici să aibă plăcuțe de înmatriculare pe mașinile sale, deși vehiculele sale personale (nu și cele de stat) au de obicei plăcuțe de înmatriculare. Cu toate acestea, Majestatea Sa știa cum să repare o

partă de cauciuc și să facă service la o mașină sau la un camion ca urmare a perioadei în care a făcut parte din Serviciul Teritorial Auxiliar (ATS) în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Prințesa era atât de îndrăgostită de noile sale abilități de mecanic, încât trebuie să fi transmis entuziasmul său familiei de acasă, așa cum a comentat odată mama sa cu ironie: „Am avut bujii care scânteiau până la cină.“

Prințesa Elisabeta s-a alăturat ATS în primăvara anului 1944 ca Subaltern Secund și, în cadrul pregătirii sale, a învățat să șofeze. Comandantul companiei sale a descris-o ca fiind „o șoferiță foarte bună și extrem de atentă și grijulie“.

Nu chiar în acești termeni au descris membrii familiei sale modul în care a șofat regina în ultimii ani. Margaret Rhodes, verișoara ei, nu este singura persoană care a spus că ea conducea „ca un liliac din Iad“. De asemenea, nu a purtat centura de siguranță. Deși protocolul dictează că trebuia dusă de șofer atunci când mergea la angajamente publice, reginei îi plăcea să conducă ea însăși la evenimente private, în special atunci când stătea la Balmoral și Sandringham ori la una dintre celelalte proprietăți de la țară ale sale. Vizitatorii din Windsor Great Park erau uneori surprinși să o vadă trecând în viteză...

Regina s-a bucurat foarte mult când i-a povestit lui Sir Sherard Cowper-Coles, care în 2003 a fost numit ambasador al Marii Britanii în Arabia Saudită, cum l-a îngrozit odată pe răposatul rege Abdullah al Arabiei Saudite în 1998. Era în timpul primei vizite a prințului moștenitor de atunci la Balmoral și, după prânz, acesta și-a exprimat interesul de a vedea domeniul scoțian. În fața castelului au fost aduse câteva Land Rover-uri, iar prințul Abdullah a fost destul de surprins să o găsească pe suverană la volan, pe post de șofer și ghid turistic. Regina a pornit în trombă, accelerând rapid.